

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

**"ומשלוח
מנות איש
לרעהו"**

Rabbi Ari Jacobson
ב' אדר ב' תשס"ח • March 9, 2008

(1 מגילת אסתר ט:כ-כב)

(כ) וַיִּכְתֹּב מֵרֵדְכִי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֶרֶשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחֹקִים:
 (כא) לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֶת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:
 (כב) פְּיָמִים אֲשֶׁר נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפְּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנֹת לְאֲבִיוֹנִים:

(2 רמב"ם – ה' מגילה וחנוכה ב:טו)

כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר + אסתר ט' ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים משובח, ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

(3 תלמוד בבלי – מס' מגילה ז.)

ומתנות לאביונים. תני רב יוסף: ומשלח מנות איש לרעהו - שתי מנות לאיש אחד. ומתנות לאביונים - שתי מתנות לשני בני אדם. רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא, שלח ליה: קיימת בנו רבינו ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה אביי: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלכא ליהוי - דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא, ומלא כסא דפלתא אריכא. אמר אביי: השתא אמר מר: אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא.

(4 רש"י (שם))

הכי גרסינן: קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות - דהא תרי מנות איכא. הדר שלח ליה איהו - לא גרסינן ליה הכא. טסקא - שק מלא תמרים. דאבשונא - שנתייבשו החטים בתנור בעודן כרמל, וקמח שלהן מתוק לעולם. אמר ליה אביי - לרבה. השתא אמר מרי - עכשיו יאמר מרי עליך. אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצואריה לא נחית - הסל, שהיה רגיל להוליך בעודנו בן כפר ומאכיל לבהמתו, לא יוריד עתה מראשו, כך אתה, נעשית מלך וראש בפומבדיתא ואינך שולח לו אלא דברים המצויין לכל. חוליא - מתיקא.

(5 מגילת אסתר ג:ח)

וַיֹּאמֶר הַמֶּן לְמֶלֶךְ אַחַשְׁוֶרֶשׁ יִשְׁנוּ עִם אֶחָד מִפְּנֵי וּמִפְּנֵי בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתֶיךָ וְדַתְיָהֶם שְׁנוֹת מִכָּל עַם וְאֶת דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינִם עֲשִׂים וְלִמְלֶכֶךְ אֵין שְׁנָה לְהַנִּיחָם:

(6 פירוש מנות הלוי על מגילת אסתר ט:ט)

ומשלוח מנות איש לרעהו, כמו שהיה ענינם כאיש א' להקהל כל אחד עם חבירו היפך איש צר ואויב לשון רמיה האומר עם א' מפוזר ומפורד.

(7 תרומת הרשן (סי' קיא))

שאלה: בני אדם השולחים לחביריהם בפורים חלוקים וסדינים וכה"ג, יוצאים ידי משלוח מנות או לאו? תשובה: יראה דאין יוצאים בהן דנראה טעם דמשלוח מנות הוא כדי שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא. כמשמע /כדמשמע/ בגמ' פ"ק /מגילה ז ע"ב/ דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין הוו מחלפים סעודותיהו בהדדי, ונפקי בהכי משלוח מנות. אלמא דטעמא משום סעודה היא. ותו נראה דלא אשכחן בשום מקום דמיקרי מנות אלא מידי דמיכלי או דמשתי. וכן דקדק הרמב"ם בלשוננו שכתב וחייב לשלוח שתי מנות של בשר או שתי מיני תבשיל או שתי מיני דאוכלים, ונראה דשתייה בכלל אכילה. ובמתנות לאביונים כתב מעות או מיני מאכלים. אלמא דגבי משלוח מנות סבר דווקא מידי דמיכלי.

(8 שולחן ערוך – אורח חיים (תרצה:ד))

חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים משובח; ואם אין לו, מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב). הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש.

(9 משנה ברורה (שם, ס"ק כ')

מיני אוכלין - ולא בגדים ושאר דברים וה"ה משקה דשפיר דמי דשתיה בכלל אכילה וכן סגי באחד אוכל ואחד משקה ובעינן שיהיה מין אוכל המבושל ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע וי"א דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי:

(10 משנה ברורה (שם, ס"ק כד')

יצא - והפ"ח חולק ע"ז וכן החתם סופר בסי' קצ"ו מתמה ע"ז:

(11 חידושי הריטב"א - מס' מגילה (ז.))

תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאדם אחד. כלומר לרעהו העשיר, ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם. ר' יהודה נשיאה שדר ליה לרב הושעיא אטמא דעגלא תילתא וגרבא דחמרא. גרש"י ז"ל שלח לו קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות, ופירש דהכא מנות איכא, ול"ג הדר שלח ליה איהו, אבל בכולהו נוסחי גרסינן קיימת בנו רבינו ומתנות לאביונים. פ"י שלא היתה יקרה התשורה בעיניו ואמר שאינה מתנה לאדם כמוהו ולא יצא ידי חובת משלוח מנות איש לרעהו, הדר שלח ליה כלומר רבי יהודה נשיאה גופיה עגלא תליתאה ותלת גרבי יין שלח ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו, כלומר שזו התשורה הראויה לך, ומסתברא דמתנות לאביונים היינו אפילו בב' פרוטות דשוה פרוטה חשיבא מתנה אבל לא בפחות כדאיתא בגיטין (כ' א') ובדוכתי אחרית.

(12 ביאור הלכה (סי' תרצה))

חייב לשלוח לחבירו וכו' - הח"א הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה ידי משלוח מנות וכן משמע בריטב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא. אכן ש"פ לא הזכירו דבר זה ונכון לזוהר בזה לכתחלה:

(13 באר היטיב (שם))

בשר מבושל הראוי לאכילה מהרי"ל וה"ה משקה של"ה השולח מעות כסות וכלים בשביל מנות אם יכול למכרם מיד לקנות לצורך סעודה מהני הל"ק ט"ח ב"ס סימן קסג ומדברי בעל ח"ה סימן קיא משמע קצת דלא יצא ע"ש יד אהרן נסתפקתי מי ששלח לחבירו בשביל מנות תרנגולת טריפה והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום פורים עצמו נודע לו שהיתה טריפה אם יצא ידי חובת מנות או לא עיין בספר מוצל מאש סימן סא. עוד נסתפקתי מי ששלח לחבירו שבמדינת הים שני מנות או שני מתנות לשני אביונים קודם פורים ובפורים עצמו בוודאי מגיעים לידו אי יוצא י"א או לא מי גימא כיוון דבשעה ששלח לא היה חייב בהם לא נפיק או דלמא כיון דבפורי עצמו שהוא שעת החיוב הגיעו לידו נפיק עיין יד אהרן שדעתו נוטה דיוצא י"ח שפיר בזה ע"ש. מי ששלח לחבירו דג וביצה שעליו או פת ופניו טוחות בביצה יש להסתפק אי יוצא י"ח שלמשלוח מנות עדות ביעקב סימן צב' ע"ש ועיין כנה"ג.

(14 ספר כלבו (סי' מה'))

וסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין אותה ואין מקדימין והטעם שאין עושין אותה בשבת משום דלא מצי לקיומי ומשלח מנות.

(15 רמב"ם - הל' ברכות (יא:ב))

יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותה כגון תפילין וסוכה ולולב ושופר ואלו הן הנקראין חובה, לפי שאדם חייב על כל פנים לעשות, ויש מצוה שאינה חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה שאין אדם חייב לשכון בבית החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל או בספינה ישב, וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה, וכל מצות עשה שבין אדם למקום בין מצוה שאינה חובה בין מצוה שהיא חובה מברך עליה קודם לעשייתה.